

УДК 371.15:373.2

ВИМОГИ СУСПІЛЬСТВА ДО ОСОБИСТОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Коваленко О.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Досліджена дефінітивна характеристика основних понять за допомогою енциклопедичних і тлумачних словників, енциклопедій та довідників. На основі вивчення й аналізу наукових психолого-педагогічних досліджень виокремлені вимоги до вихователя дитячого садка. Проаналізовані та узагальнені погляди на означену проблему педагогів-гуманістів, а також їх актуальність з огляду на сучасні проблеми освіти взагалі і дошкільної, зокрема. У нормативно-правових документах виділені вимоги суспільства до особистості вихователя. Окреслена актуальність досліджуваної проблеми з огляду розбудови освіти в Україні.

Ключові слова: вихователь дітей дошкільного віку, виховувати, вимоги суспільства, професіограма.

Постановка проблеми. Процес інтеграції України у європейський простір спонукає до формування гуманістичної особистості, культурної, толерантної, здатної до самопізнання, саморозвитку та максимальної самореалізації, громадянина своєї країни, Європи і світу. Тим українським громадяни, вихованцям дошкільних закладів, яким зараз 2-6 років треба буде творити нову Україну, продовжувати інтеграцію України у європейський простір. Саме ці та інші важелі мають спонукати усю педагогічну спільноту щодо створення комфортних умов проживання їх дошкільного дитинства.

Коли малюка вперше приводять батьки у дитячий садок, він, звичайно, не думає, що проведе тут кілька років життя з людьми, котрі будуть турбуватись про нього, створювати умови для оздоровлення, навчання і виховання. Про це неодмінно подумують батьки дитини. Хто-хто їх замінить на час робочого дня? Яким він буде другий дім малюка? Відповідь підкаже саме облаштування дитячого садка, у який потрапляють діти і батьки. Тут дрібниць немає: і чистий ігровий майданчик, і доброзичлива посмішка вихователя, і теплі, заспокійливі слова, звернені до дитини-новачка і мами, яка хвилюється не менше дитини.

Двері у великий і різнобарвний світ відкриває дитині вихователь. Але малюку буде затишно і комфортно лише у тому дитячому садку, де працюють віддані своїй справі, люблячі дітей педагоги. Але чому часто у житті буває так, що до одних вихователів діти збираючись звечора, вранці поспішають залюбки, забуваючи попрощатись з матусею, натомість наперед просять батьків, щоб ті їх забрали додому якомога пізніше, а до інших вихователів ідуть зі сльозами або шукають будь-яку причину залишитись вдома. Яким має бути вихователь найменших, що має бути у нього у душі і серці, якими притягальними важелями він має володіти, щоб до нього тягнулись діти? На ці та інші проблемні питання намагатимось знайти відповіді у нашому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти окреслено у загальних рисах в окремих статтях розробників Галузевих стандартів вищої освіти в Україні (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, Г. Сухорукова та ін.). Формування педагогічної компетенції та розкриття окремих

сторін підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти було і є предметом дослідження ряду науковців (Л. Артемова, А. Богущ, Г. Беленька, О. Богініч, В. Бондар, Ю. Волинець, Н. Голота, Н. Грама, Н. Денисенко, І. Дичківська, Л. Загородня, Н. Левінець, Н. Лисенко, І. Луценко, М. Машовець, В. Нестеренко, Л. Плетеницька, Т. Поніманська, Р. Пріма, Н. Сайко та ін.). Зокрема, дослідження Г. Беленької присвячене формуванню професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу; Н. Денисенко, Л. Гаращенко, Н. Левінець – керівництву роботою з фізичного виховання дошкільників в умовах дитячого садка; Н. Лисенко та З. Плохій – підготовці вихователів до організації еколого-дослідницької діяльності дітей в природі; Л. Плетеницької – підготовці студентів до народознавчої роботи в дошкільному закладі (на матеріалі народної математики); Г. Підкурганної – формуванню у майбутніх вихователів професійних умінь розвитку художньої творчості дітей; Н. Грами – підготовці вихователів до економічного виховання дітей дошкільного віку; Н. Голоти – формуванню художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів; Т. Книш – валеологічній підготовці майбутніх вихователів; В. Нестеренко – питанням підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання та ін. Дослідження цих та низки інших авторів з поміж інших розкривають необхідність формування у майбутніх вихователів професійної педагогічної компетентності. Так, І. Зязюн підкреслював, що окрім знань і умінь педагогові необхідні певні особистісні якості, адже сам педагог є інструментом впливу на учня. Цей інструмент – його душа – має бути чутливим до іншої людини, гуманним у своїх помислах [12]. Крім того, формування підростаючої особистості значним чином залежить від світоглядних позицій педагога, філософії його буття, яка безпосередньо впливає на дитину, віддзеркалюючись у її підсвідомості.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У опрацьованих нами дослідженнях питання вимог до особисті вихователя дітей дошкільного віку не виокремлювалось, а розглядалось у аспекті досліджуваної проблеми. Це питання також було предметом дослідження Г. Беленької, І. Беха, Б. Кобзаря, О. Кононко,

К. Крутий, Н. Ничкало, О. Проскури, С. Сисоевої та ін. Найглибше розкрито означене питання у дослідженні Г. Беленької, яка розглядає цю проблему як складову структури професійної компетентності вихователя дошкільнят. Зокрема, вона підкреслила, що специфіка структури професійної компетентності вихователя полягає у тому, що вона включає в себе характеристики особистісних якостей людини. Для цілого ряду професій, що існують у нашому суспільстві, вони не є визначальними за наявності у фахівця знань, умінь, відповідальності. Для педагога ж особистісні характеристики є навіть більш значущими, ніж його знання, уміння та навички. Тому професійну компетентність вона розглядає як особистісні можливості педагога, що дозволяють йому самостійно і ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу. Г. Беленька підкреслює, що професійна компетентність вихователя це інтегроване поняття, яке включає у себе: світоглядні позиції особистості, як базису основу розвитку всіх компонентів професіоналізму, глибоку обізнаність і практичні уміння в обраній галузі діяльності, розвинені професійно-значущі якості. На цьому фундаменті, в процесі набуття педагогічного досвіду вибудовується авторитет вихователя [2, с. 21]. Вимоги суспільства до особистості вихователя дітей дошкільного віку у загальних рисах окреслені класиками педагогіки (К. Ушинський, С. Русова, Я. Корчак, В. Сухомлинський та ін.) і сучасними дослідниками В. Дем'яненко, М. Машовець, О. Пшеврацькою, Т. Слободяннюк, І. Улюкаєвою, Т. Філімоною та ін.). З огляду на вищезазначене, приходимо до висновку про необхідність більш детального і систематизованого розкриття вимог суспільства до особистості вихователя дітей дошкільного віку.

Мета статті. Завданням нашого дослідження було на основі вивчення й аналізу праць класиків педагогіки, наукових психолого-педагогічних досліджень, опрацювання нормативно-правових документів тощо визначити та проаналізувати вимоги суспільства до особистості вихователя дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Наукова ефективність ідеї, справедливо зазначає Л. Ващенко, не може бути доведеною, якщо не з'ясовано суть термінів та не сформульовані положення. Відтак науковець доречно радить звернутись до трьох правил, які обґрунтовані Б. Паскалем: правило дефініцій, яке забороняє приймати двозначні терміни без визначень, а використовувати в дефініціях лише відому (визначену) термінологію; правило аксіом, згідно з яким необхідно виводити в аксіоми лише очевидне; правило доведення, що зобов'язує доводити всі положення, використовуючи лише найбільш очевидні аксіоми чи установлені твердження. При цьому вчений застерігає від зловживання двозначних термінів та ігнорувань мисленневих дефініцій, що уточнюють та пояснюють суть [4, с. 36].

Саме тому на першому етапі метою дослідження стало опрацювання дефінітивної характеристики основних понять дослідження «вихователь», «виховувати», «професіограма», «професія» тощо за допомогою енциклопедичних і тлумачних словників, енциклопедій та довідників.

Словник української мови поняття «**вихователь**» тлумачить як людину, яка виховує, навчає дітей і молодь, прищеплює їм навички і правила поведінки, певні погляди; педагог, який ставить у певному закладі за поведінкою дітей і відповідно її спрямовує; той, хто спрямовує силу свого впливу на виховання [20, с. 529]. Енциклопедія освіти, розкриваючи термін вихователь, наголошує на тому, що взаємини вихователя і вихованців залежать від систем виховання, усталених в певних історичних умовах. Наприклад, для авторитарного виховання характерним є розуміння ролі вихователя як ретранслятора соціального досвіду, а вихованець розглядається як особа, яка лише сприймає цей досвід. У гуманістичних концепціях виховання, вихователь і вихованець виступають рівноправними учасниками педагогічної взаємодії. Авторитет і стиль вихователя – необхідні складові стосунків з дітьми і найважливіші чинники, що впливають на ефективність виховного процесу [5, с. 91–92]. Психологічна енциклопедія поняття «виховання» тлумачить як планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку дитини з метою формування в неї моральних понять і установок, принципів, ціннісних орієнтацій і навичок практичної поведінки, які створюють умови для її розвитку і готують для майбутньої громадської і трудової діяльності [15, с. 57]. За допомогою цього ж джерела нами було опрацьоване поняття «професіограма» (profiteer – оголошую своєю справою і грец. gramma – риска, написання) – перелік і опис загально-трудова і спеціальних знань, навичок і вмінь, необхідних для успішного виконання певного виду професійної діяльності [15, с. 268]. Ще одна важлива для нашого дослідження дефініція «професіографія» (profiteer – оголошую своєю справою і грец. grapho – пишу) – розділ психології праці, який виявляє і вивчає вимоги, які професія висуває до особистісних якостей, психологічних здібностей і психофізіологічних можливостей людини [15, с. 268]. Професіограма вихователя – це своєрідний реєстр, який містить сукупність особистісно-ділових рис і педагогічних здібностей, окреслений обсяг знань, а також систему педагогічних умінь і навичок, необхідних для виконання педагогічних функцій. Наукове обґрунтування професіограми національного дошкільного закладу ґрунтується на засадах ментально-духовної спадкоємності, врахування національної самобутності українського народу у вирішенні просвітницьких і виховних завдань, що втілено в народній педагогіці і психології. В українській педагогічній професіографії традиційними є гуманістичний підхід до розуміння суті педагогічної діяльності, акцентування уваги на особистісному потенціалі педагога в благодійному творенні особистості дитини.

Кожна професія вимагає від людини володіння певними особистими якостями як базою для формування професіоналізму в галузі певної діяльності. Серед професійно значимих особистісних якостей виділяють домінуючі, т.т. основні, без яких не може відбутись вихователь дітей дошкільного віку та периферійні, т.т. другорядні, які є бажаними, проте не обов'язковими. До домінуючих якостей вихователя дитячого садка відносять: гуманність; громадянська від-

повідальність та соціальна активність; інтелігентність; загальнолюдські якості (правдивість, чесність, порядність, працьовитість тощо); інноваційний стиль науково-педагогічного мислення; потреба у самоосвіті; наявність педагогічного такту. До периферійних якостей вихователя відносять: привітність; почуття гумору; артистизм; мудрість; наявність життєвого досвіду; зовнішню привабливість.

Термін «виховувати» практичний словник синонімів української мови подає у кількох значеннях, а саме виховувати (дітей) – рости, вирощувати, навчати, научати, плекати, розвивати, доводити до розуму; виховувати (любов) – прищеплювати; виховувати (скарби) – сховати, переховувати [8, с. 48].

Як бачимо, слово «виховувати» саме по собі дивовижне. Його похідними є слова «сховати», «виховати», «приховати», «заховати» від зла, незгоди, тобто сховати дитину від зла, спрямувати на дорогу добра. В народній педагогіці слово «виховувати» означає вирощувати, навчаючи правил поведінки, даючи освіту, систематично впливати на культурний розвиток, світогляд, розвивати гуманні почуття тощо. Звідси постали і інші слова «вихователь», «вихователька» – людина, яка виховує, навчає дітей і молодь, прищеплює їм навички поведінки, спрямовує на життєвий шлях.

На другому етапі метою нашого дослідження було проаналізувати та узагальнити погляди на цю проблему педагогів-гуманістів, простежити спільність поглядів та окреслити їх актуальність з огляду на сучасні проблеми освіти взагалі і дошкільної, зокрема.

На теренах України в часи Київської Русі у вихованні дітей широко застосовували примус і фізичні покарання. У збірках релігійно-моральних повчань («Слово и притчи о наказании детей») схвалювалось застосування різки як основного засобу стимулювання дітей до гарної поведінки [5, с. 91-92]. У XVI ст. поряд із закличком до покарання з'являється гуманістична теза, що вихователю слід одночасно любити і берегти дітей. Ще виразніше це виявляється у педагогіці XVII ст.: йдеться про необхідність урахування вихователем у вихованні дітей їх вікових особливостей (С. Полоцький), намагання встановлювати безконфліктне спілкування між дорослими і дітьми, завдяки здатності виявляти емоційний стан дитини, шанобливе ставлення кожного до будь-якої людини, незалежно від її віку (С. Славинецький), терплячість, наполегливість і активність. У прогресивній вітчизняній думці XVIII-XIX ст. усталалося, що педагогічна підтримка вихователем учнів повинна базуватись на глибокому вивченні внутрішнього світу дитини, врахуванні її індивідуальних і вікових особливостей (спрямуванні розвитку «молододуші» на формування її особистості «рухом легким, ніжним, делікатним, невідчутним», згідно з її природним потенціалом), створенні здорової атмосфери у спілкуванні з нею, запереченні тілесних покарань і моральних образ навіть словом, про що писали О. Духнович, Ф. Прокопович, Г. Сковорода та ін. Вихователь має використовувати в роботі з вихованцями, зазначав К. Ушинський, позитивне «взаємозарядження» добрими емоціями: частіше хвалити їх за добре виконану справу чи завдан-

ня, порівнювати дитину не з іншими, а з власною минулою недосконалістю або нормою тієї досконалості, яка досягається, збирати на неї педагогічний анамнез з метою пізнання дитячої природи, глибшого з'ясування її сприйнятливості, кмітливості і т.д. М. Пирогов, висловлюючи вимоги до вихователя, на перше місце виносив такі чесноти, як чесність, відвертість, щирість у стосунках з вихованцями, повага їх та шанобливе ставлення до їх гідності [5, с. 91-92].

В педагогіці лишили яскравий слід такі особистості, як Я.А. Коменський, Й.Г. Пестолоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, М. Пирогов, Я. Корчак, К. Ушинський, С. Русова, М. Монтессорі, В. Сухомлинський та ін. Незважаючи на те, що вони жили і працювали у різні часові проміжки, ряд думок, позицій і, зокрема, щодо особистості педагога, вихователя, висловлені ними перегукуються, доповнюючи одна одну. З одного боку це пояснюється тим, що вони будували свої теоретичні та практичні позиції на засадах філософії, психології, педагогіки, фізіології у поєднанні з багатим особистим досвідом, а з другого боку тим, що в основі їх діяльності лежали гуманістичні принципи. Ці принципи мають глибокі традиції в історії української та світової філософської педагогічної думки.

Особливої уваги вони надавали дошкільному дитинству, як періоду життя, коли закладаються основи особистості і значною мірою визначається майбутнє людини. «Вихователь – це чарівник, який відкриває дітям двері до світу дорослих. І від того, що знає і вміє вихователь, залежить і те, чого і як він навчить своїх вихованців» – золоті слова, сказані Гельвецієм про роль педагога [9, с. 15].

Формулюючи вимоги до вихователя дитячого садка, зокрема С. Русова розподілила їх на три групи: «1) особа садівниці, її індивідуальність; 2) її наукова освіта, широта її світогляду; 3) її фахова підготовка» [17, с. 156]. Порівнюючи, співставляючи вимоги, які ставили до вихователя, вчителі педагогі минулого, умовно можна розподілити їх на дві групи: психолого-педагогічні і загальнокультурні.

Великого значення надавали вони освіті педагога. На перше місце в цій освіті ставили такі науки, як психологія та фізіологія. Тільки різноміснє знання дитини, на їх думку, дасть можливість педагогу здійснювати індивідуальний підхід, розібратися у методах виховання і навчання маленьких дітей.

«Без знання дитини, без глибокого розуміння всієї складності явищ, які відбуваються в її душі, виховання стає сліпим і тому беззмістовним – писав В. Сухомлинський [21, с. 203]. Він підкреслював, що учительська професія особлива, її не можна порівняти ні з якою іншою – «це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється» [22].

Аналіз поглядів К. Ушинського, С. Русової, Я. Корчака, В. Сухомлинського та ін. педагогів дає підстави для висновку, що вони підтримували і продовжували розвиток ідеї Я.А. Коменського, який стверджував, що для того, щоб досягти мети, вихователь має відповідні засоби навчання і виховання «приспособити до природних здібностей,

щоб можна було використовувати їх легко і приємно ... очевидно, що йдучи слідами природи, навчання юнацтва буде проходити легко [10, с. 123].

Аналізуючи вимоги до рівня освіти педагога, педагоги-гуманісти писали, що вихователь повинен мати «широку схему освіти» [17, с. 155], яку зуміє використати в житті, викликаючи у дітей інтерес, зацікавлюючи їх. Розвиваючи цю думку, К. Ушинський, С. Русова та ін. додавали, що педагог дитячого садка повинен мати «високу» освіту – загальну і фахову, а також спростовували думку про те, що для проведення педагогічної роботи в дитячих садках та для виховання малих дітей не потрібні великі знання [18, с. 75]. Доволі серйозні вимоги ставились і до інтелектуального рівня педагога. Зокрема, великого значення надавали вони самостійному поповненню знань педагогом. Саме педагога, вчителя С. Русова називала «джерелом освіти» [16].

Щодо особистих рис педагога, які зумовлені обраним фахом, то серед них вони виділяли такі, як: урівноваженість і терплячість, увічливість і тактовність, життєрадісність і веселість, простота і щедрість, приємність і лагідність. Наступну групу вимог до вихователя, вчителя умовно можна назвати – Педагог і діти. Поділяючи позицію Й.Г. Песталоцці, С. Русова, Я. Корчак, В. Сухомлинський та ін. вважали, що педагогові має бути властива «щира глибока любов до дітей» [17, с. 160]. Він неодноразово повторював думку про те, що у кожної людини є «золота жилка» і педагогу треба вчитись розкрити обдарованість людини, спрямувати її на ту життєву дорогу, йдучи якою, вона принесе найбільшу користь суспільству. Особливо актуальна ця позиція В. Сухомлинського та інших педагогів-гуманістів у наш час, коли одним з принципів виховання визначено природовідповідність.

Високо оцінюючи призначення вихователя, педагоги-гуманісти підкреслювали його відповідальність перед суспільством. Саме вихователю і вчителю вони відводили вирішальну роль у навчанні підростаючого покоління. «В наші часи бути гарним педагогом – це бути справжнім реформатором майбутнього життя України, бути апостолом Правди і Науки», – писала С. Русова, а в іншій праці додає: «Справжня садівниця (так вона називає вихователя) мусить бути завжди готовою всі свої плани, наміри оформити задля добра дітей». А за переконливим твердженням В. Сухомлинського, педагог це той, «хто народом і суспільством уповноважений творити людське щастя, тобто виховувати по-справжньому».

Отже, ми простежили спільність поглядів на цю проблему педагогів-гуманістів. Ми переконались, що гуманістичні концепції цих педагогів, їх погляди на вихователя та вчителя взаємопов'язані, перегукуються, доповнюючи одна одну, оскільки система гуманістичних принципів, що визначили їх кредо єдина, а саме: принцип рівності учасників педагогічного процесу, принцип діалогу замість монологу, принцип орієнтації на кожну дитину як на індивідуальність, принцип спільності в роботі педагогів та батьків з пріоритетом родинного виховання над суспільним. Змістову основу їх концептуальних засад складають гуманістичні принципи, які мають глибокі традиції в історії української та сві-

тової філософсько-педагогічної думки. Сутність цих принципів полягає у ставленні до людини як до найвищої цінності, у захисті права особистості на свободу, щастя, всебічний розвиток і виявлення своїх здібностей.

У наш час, коли так гостро постало питання розбудови школи і освіти в Україні, вивчення сучасного становища вихователя і вчителя, порівняльний аналіз його підготовки і праці в різних країнах, як це подано в роботах педагогів-гуманістів, істотно допоміг би розв'язати найважливіше питання і сьогодення, й на перспективу.

Змістом роботи наступного етапу нашого дослідження було опрацювання сучасних нормативно-правових документів, у яких висвітлюються питання щодо вимог суспільства до особистості вихователя дітей дошкільного віку.

Означене питання регламентує нині ряд нормативних актів, а саме: Конституція України, Конвенція про права дитини, Закон України «Про дошкільну освіту», Закон України «Про охорону дитинства», Статут дошкільного навчального закладу, Правила внутрішнього розпорядку дошкільного навчального закладу, Посадова інструкція вихователя дошкільного закладу та інші. У цих документах визначені права та обов'язки вихователів у сфері дошкільної освіти, правові та організаційні засади діяльності ДНЗ тощо [6; 7; 11; 13; 14].

Найбільш повно права дітей, а також роль і відповідальність дорослих батьків, вихователів перед суспільством прописані у Конвенції про права дитини [11] та Законі України «Про охорону дитинства» [7]. Певну деталізацію знаходимо у Законі України «Про дошкільну освіту» є низка статей, за виконання яких несе відповідальність завідувач дошкільного закладу та весь, керований нею колектив. Це такі статті, як: ст. 6 «Принципи дошкільної освіти», ст. 7 «Завдання дошкільної освіти», ст. 9 «Здобуття дошкільної освіти», ст. 11 «Дошкільний навчальний заклад та його повноваження», ст. 41 «Відповідальність за порушення законодавства про дошкільну освіту» та ін. Разом з тим, є статті, які розкривають права вихователів та їх обов'язки перед суспільством щодо реалізації прав дітей на здобуття дошкільної освіти. Зокрема, ст. 20 прописує право вихователів бути членами педради закладу і брати участь у обговоренні нагальних питань навчання і виховання дітей; ст. 27 за вихователями юридично закріплено статус учасників навчально-виховного процесу; у ст. 29 окреслені права і обов'язки педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 30 унормовані педагогічне навантаження, оплата праці та відпочинок працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 31 розкриває питання трудових відносин в системі дошкільної освіти, а ст. 32 право вихователів на атестацію тощо [6]. Права і обов'язки працівників дошкільного закладу загалом і вихователів, зокрема, прописані у Правилах внутрішнього трудового розпорядку працівників ДНЗ і Статуті кожного конкретного дошкільного закладу. Акцент у цих документах зроблено на відображенні особливостей роботи конкретного закладу та на чітке дотримання трудової дисципліни, що є необхідними умовами організації ефективної праці і освітнього процесу [14]. Наше вивчення і аналіз

нормативних документів дає підстави стверджувати, що найбільш детально посадові обов'язки, права та відповідальність перед батьками і суспільством, які покладаються на вихователя ДНЗ окреслені у його Посадовій інструкції. У цьому документі виокремлені такі важливі позиції, як: піклування про стан здоров'я і дотримання інструкцій з охорони життя і здоров'я малят; індивідуальний підхід до них, враховуючи їх здібності, схильності та інтереси; співпраця з батьками дітей; організація освітньої роботи з малятами; систематичне підвищення професійної кваліфікації і педагогічного рівня тощо. Окрім того, саме у Посадовій інструкції вихователя ДНЗ чітко прописані вимоги до знань і умінь вихователя ДНЗ, які перегукуються з тими поглядами, які висловлювали педагоги-гуманісти з цього питання. Щодо відповідальності, то тут зазначено, що вихователь несе персональну відповідальність за життя і здоров'я дітей перед батьками і суспільством [13]. Таким чином, опрацювання нормативно-правових документів дало можливість нам виокремити вимоги нашої Держави до особистості вихователя дітей дошкільного віку.

Висновки і пропозиції. Розробка сучасних моделей і підходів до підготовки вихователя найменших неможлива без ґрунтовного аналізу психолого-педагогічних досліджень, історико-педагогічного досвіду, виявлення прогресивних ідей та можливостей їх творчого використання. Серед основних засад Базового компоненту дошкільної освіти зазначається: «...визнання своєрідності, унікальності, особливої ролі дошкільного дитинства в становленні особистості...», особистісно-орієнтована модель дошкільної освіти...» [1]. А у «Білій книзі національної освіти України», де висвітлені найбільш актуальні проблеми сучасної освіти, стратегічною доміантою підготовки педагога до підвищення якості учіння визначено його педагогічну майстерність [3]. Це питання, опрацьоване педагогами-гуманістами, зазвучало сучасно, зокрема, у зверненні до майбутніх педагогів О. Савченко: «Пам'ятаймо, що в освіті головні цінності – дитина і педагог, здатний розвивати, захищати, оберігати її індивідуальність. А звідси – центрованість на ідеях: людина – не засіб, а мета, тому не дитину треба пристосовувати до системи освіти, а школу до неї» [19, с. 5].

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / <http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/basic1/>
2. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: моногр. / Г.В. Беленька. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
3. Біла книга національної освіти України / <http://www.bazaluk.com/scientific-library/book/158.html>
4. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: [монографія] / Л.М. Ващенко. – К.: Тираж, 2005. – 38 с.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень] / В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Закон України «Про дошкільну освіту» / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
7. Закон України «Про охорону дитинства» / <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
8. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / С. Караванський. – К.: Укр. книга, 2000. – 480 с.
9. Коваленко О. Рецепт щастя від просвітителя / О. Коваленко // Освіта України. – 2012. – 18 лист. – С. 15.
10. Коменський Я.А. Велика дидактика / Я.А. Коменський. – К., 1940. – С. 123.
11. Конвенція про права дитини / http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021
12. Педагогічна майстерність / І.А. Зязюн, Л.В. Карамушка, І.Ф. Кривонос та ін.; за заг. ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
13. Посадова інструкція вихователя дошкільного навчального закладу / <http://doshkillya.ostriv.in.ua/publication/code-3E9E98F9E1269/list-2263B071727>
14. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-94>
15. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
16. Русова С.Ф. До сучасного становища народного учителя / С.Ф. Русова // Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. – Кн. 1 / За ред. Є.І. Коваленко; упоряд. передм., прим. Є.І. Коваленко, І.М. Пінчук. – К.: Лдидбідь, 1997. – С. 125-133.
17. Русова С. Дошкільне виховання // С. Русова // Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996. – С. 34-184.
18. Русова С.Ф. Нові методи дошкільного виховання / С.Ф. Русова. – Прага: Сіяч, 1927. – 112 с.
19. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О.Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
20. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інст. мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Том 1, 1970. – 529 с.
21. Сухомлинський В.О. На нашій совісті – людина / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. у 5-ти т. – Т. 5. – С. 203.
22. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. У 5-ти т. – Т. 4. – С. 49.

Коваленко Е.В.

Киевский университет имени Бориса Гринченко

ТРЕБОВАНИЯ ОБЩЕСТВА К ЛИЧНОСТИ ВОСПИТАТЕЛЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

Исследована дефинитивная характеристика основных понятий при помощи энциклопедических и толковых словарей, энциклопедий и справочников. На основе изучения и анализа научных психолого-педагогических исследований выделены требования к воспитателю детского сада. Проанализированы и обобщены взгляды на обозначеную проблему педагогов-гуманистов, а также их актуальность с позиции современных проблем образования вообще и дошкольного, в частности. В нормативно-правовых документах выделены требования общества к личности воспитателя. Очерчена актуальность исследованной проблемы с позиций обновления системы образования в Украине.

Ключевые слова: воспитатель детей дошкольного возраста, воспитывать, требования общества, профессиограмма.

Kovalenko O.V.

Borys Grinchenko Kyiv University

SOCIETY REQUIREMENTS FOR PRESCHOOL CHILDREN TEACHER'S PERSONALITY

Summary

The definitive description of the main concepts by using encyclopedic dictionaries, encyclopedias and reference books based on scientific study and analysis of psychological and educational research are presented in the issue. The author singled out the requirements for preschool teachers. Views on the problem of teachers, humanists and their relevance in view of the current problems in general education and pre-school in particular are analyzed and summarized. Requirements of society to the individual teacher are distinguished in legal documents. The author outlined the relevance of the investigated problem in view of the development of education in Ukraine.

Keywords: teacher preschool children to educate, the requirements of society profессиogram.